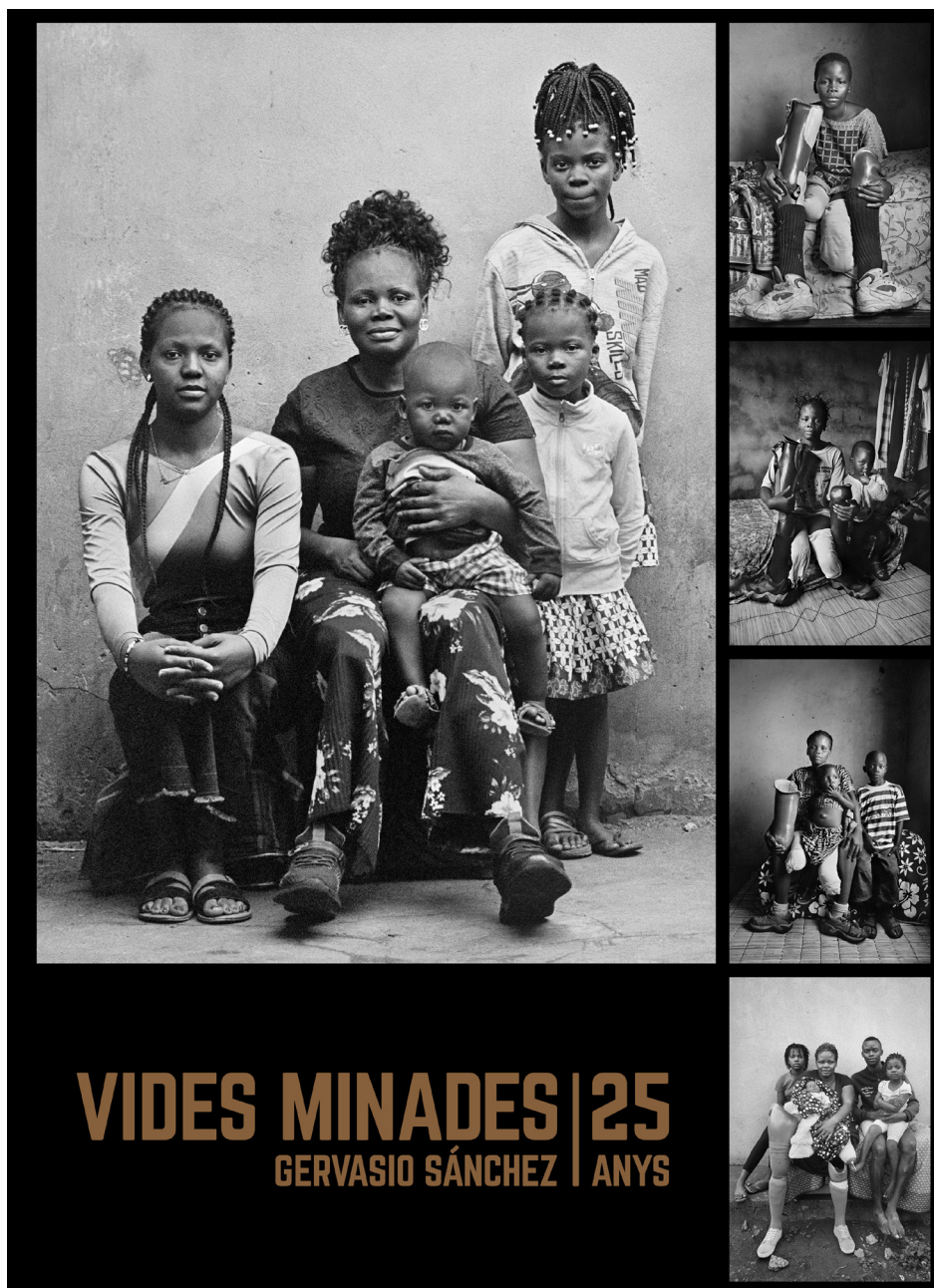

VIDES MINADES | 25

GERVASIO SÁNCHEZ | ANYS

“ Gervasio sap que necessitem les veus mutilades si aspirem a escriure una història completa. I per això cal reivindicar, enfront de l'odi que mina, la valentia que mira. ”

Irene Vallejo [pròleg]

Vides Minades és un projecte inacabable, de la mateixa manera són infinites les seqüeles que provoquen les mines antipersones. Tracto amb víctimes d'aquesta xacra des de setembre de 1995. El 1997, el 2002 i el 2007 vaig presentar diverses versions d'aquest projecte que recorre la major part de la meua vida professional. Avui torno amb *Vides Minades. 25 anys*. Potser hi haurà un *Vides Minades. 50 anys*.

Els estralls que provoquen les mines són per a tota la vida. Les víctimes d'aquest projecte es van triar a l'atzar en països africans com Angola i Moçambic, en asiàtics com Cambodja, l'Afganistan i l'Iraq, en llatinoamericans com El Salvador, Nicaragua i Colòmbia, o en europeus com Bòsnia i Hercegovina.

M'hi vaig creuar en hospitals, a punt de ser amputades o malferides amb possibilitats de morir quan eren menors, en centres ortopèdics on intentaven tornar a caminar amb cames de plàstic, en fundacions on eren víctimes de maltractaments o abusos, o en famílies que sobreviuen amb moltes dificultats.

Gràcies a les noves tecnologies, mantinc el contacte permanent amb unes quantes. M'informo en temps real dels seus problemes més urgents, les felicito pels seus aniversaris, m'alegro dels seus petits triomfs, m'entristeixo amb les males notícies. Algunes d'aquestes víctimes formen part de la meua família universal, sé d'elles més que de molts dels meus familiars més pròxims, potser perquè el dolor que han patit transcendeix el pas del temps i m'obliga moralment a estar-ne més pendent. Una de les víctimes em diu «pare» i li ha posat el meu nom al seu cinquè fill.

Vaig començar *Vides Minades* fa més d'un quart de segle gràcies a un encàrrec curiós que em va fer una revista del cor, el qual em va permetre viatjar a Angola i topar de cara amb un submón d'horror i dolor. La guerra s'havia acabat, però cada dia es multiplicava el nombre de víctimes per les explosions de mines antipersones que els diversos exèrcits havien plantat a les zones desallotjades pels combats i on els desplaçats tornaven per reemprendre les seves vides com a camperols. Morien o resultaven ferides per uns guerrers ocults diminuts, letals a la més mínima pressió.

El 1995 feia més d'una dècada que fotografiava la violència més descarnada en diversos continents. Sabia què era una mina perquè les havia evitat a El Salvador o Nicaragua, mentre em desplaçava amb els combatents durant els enfrontaments o als conflictes balcànics quan revisava qualsevol edifici destruït abans d'entrar-hi per por de trobar una mina trampa.

El que no sabia és que les mines causen més dolor quan el conflicte ha finalitzat i els refugiats tornen als seus domicilis després d'anys d'absència. Els exèrcits governamentals o els grups irregulars com guerrilles, paramilitars o mercenaris gairebé sempre s'obliden de desactivar les mines que han sembrat als mateixos camps que els camperols han d'utilitzar per conrear. No queda més remei que assumir el risc: plantar per menjar o morir de gana. Les mines sempre esperen la víctima següent. Durant anys i dècades són mortíferament fèrtils.

Cent seixanta-quatre estats han signat la Convenció, encara que entre ells no figuren els Estats Units, Rússia ni la Xina, que disposen dels arsenals de mines més grans de tot el món. A més, són membres permanents del Consell de Seguretat de l'Organització de les Nacions Unides, amb la qual cosa tenen la possibilitat de vetar qualsevol intent de sancionar els Estats que violen l'acord internacional. També hi ha països que continuen usant mines antipersones, tot i haver estampat la seva signatura a la Convenció.

Les víctimes protagonistes d'aquest projecte documental simbolitzen la tragèdia que afecta centenars de milers de víctimes d'explosions de mines antipersones arreu del món. Totes tenen una història per explicar de lluita per la supervivència i la dignitat, i la nostra obligació, ja que som incapaços de posar fi als conflictes, és respectar les seves vivències. He intentat acostar-m'hi amb gran respecte i he evitat condicionar-ne o alterar-ne les formes d'actuar o comportar-se. Mai no m'he volgut convertir en un lladre de sofriments aliens.

Els responsables de tant de patiment s'amaguen darrere d'una nebulosa d'interessos o sigles. La indústria armamentística és cada dia més poderosa i impenetrable, tot i les lleis sobre el control d'armes que s'aproven als parlaments dels països democràtics i que gairebé sempre es converteixen en paper mullat a l'hora de fer negocis de la mort. Una de les grans especialitats dels nostres

governants, empresaris i banquers és presentar-se davant la societat com paladins del respecte als valors universals i a la legalitat vigent, mentre utilitzen el secretisme i la impunitat per reescriure i violar les lleis i subordinar-se al pragmatisme més obscè. Els que més criden a l'oposició són els que més ràpidament s'acaben doblgant al guió oficial tan bon punt arriben als salons del poder.

Vides Minades. 25 anys és un crit contra una terrible injustícia i un drama diari. Mostra com afecten als protagonistes les ferides que es mantenen als cossos talats per sempre, les vegades que cal canviar de pròtesi, el cost de les nombroses operacions, els efectes psicològics que destrueixen tant o més que les mutilacions, el dolor per les dificultats per millorar, la felicitat pels petits reptes aconseguits.

Forma part de la lluita contra el cinisme i la hipocresia dels nostres governants, sempre refugiats en la manca de transparència i la impunitat, incapaços de prendre les decisions transcendents que serveixin per posar fi a tantes tragèdies ocultes en el gran negoci de la guerra i la mort.

PROLOGUISTES

Aquest llibre és molt més que un llibre: és el testimoni d'un projecte de vida de Gervasio Sánchez, vint-i-cinc anys de compromís denunciant l'ús de mines antipersona. [...] El resultat és extraordinari: imatges que mostren la quotidianitat sense estar condicionades per la presència del fotògraf. Ell s'ha convertit en part de la família i de la vida dels protagonistes.

[**Josep Santacreu**, president de la Fundació DKV Integralia]

Hi ha alguna cosa molt espanyola, fins i tot quixotesca, en l'obstinació obsessiva de Gervasio a documentar la vida de les víctimes de les mines antipersona. Amb les seves fotografies i les seves paraules, mai no perd l'oportunitat de ser el portador més fidel de males notícies. [...] Amb la seva presència inquieta i plena d'empatia, Gervasio —un «corcó» amb un cor enorme— ens recorda la importància de la consciència moral. Ben fet! [**Jon Lee Anderson**, periodista]

Vides minades. 25 anys és una fita per a l'art i l'activisme de la nostra història recent; un projecte que aconsegueix dignificar els que hi estan representats, atorgant-los un protagonisme real que acostuma a ser ignorat per tots aquells acostaments puntuals en els quals es basa qualsevol reportatge d'actualitat. [**Rafael Doctor Roncero**, gestor cultural]

El teixit narratiu fet per Gervasio, a partir de fotografies dels protagonistes en diferents moments de les seves vides i de textos informatius i explicatius del que ha experimentat cadascun d'ells, és també una representació èpica de les gestes quotidianes de qui sobreviu a les mines antipersona. Quina gesta personal pot resultar més exemplar per a la humanitat que la d'aquells que s'aixequen contra l'adversitat gestionada pels poderosos en disputa? [**Patricia Nieto**, escriptora]

[...] La genialitat de Gervasio com a fotògraf, sempre inseparable del seu compromís com a activista, és una mena d'humilitat militant, d'inspirada solidaritat. [...] Gervasio és l'únic fotògraf viu que podria haver captat les imatges que componen aquest llibre, imatges que, juntes, formen una sèrie de breus biografies de les víctimes de les mines terrestres que han transcendit el seu victimisme. No es tracta d'una qüestió de realització tècnica, tot i que Gervasio és un artista consumat magnífic. Més aviat és una qüestió de realització moral: una síntesi poderosa i original d'ira, dolor i esperança.

[**David Rieff**, escriptor y periodista]

[...] Continua sent molt necessària la feina de professionals com Gervasio, que, sense por de partits ni de governs, continuïn denunciant aquesta barbàrie i posant cara a les vides truncades per aquests enemics ocults. [**Carmen Sarmiento**, periodista]

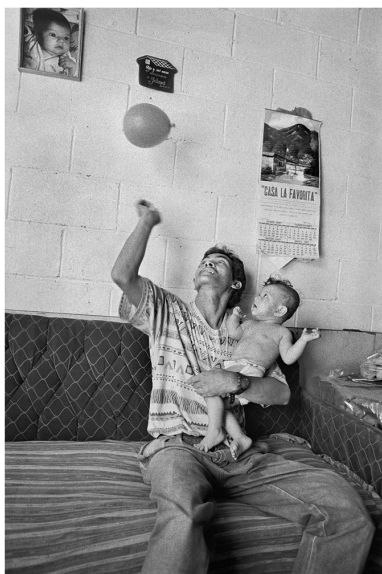
[...] L'obra vital de GerGervasio Sánchez. El quart llibre amb el mateix títol, [...] amb el qual s'entesta que coneguem com ha continuat la vida d'aquests éssers humans perquè val la pena. Probablement sigui un fet inèdit el que, durant 25 anys, un projecte editorial visqui com un mirall l'edat dels seus protagonistes. [...] Ni un llibre de ficció hauria pogut imaginar aquestes vides tan reals.

[**Leopoldo Blume**, editor]

El millor del meu pare resideix en la seva capacitat de relatar cada història durant anys i dècades de seguiment. El valor del meu pare es troba en el seu afany per no deixar enrere aquelles històries i persones que protagonitzen les seves fotografies. El meu pare sempre tornarà i es quedarà per saber com els va, en què han millorat les seves vides, com i per què han canviat. En el que són i seran fins a la fi dels seus dies. No deixarà mai de mostrar la seva bondat per tot el món.

[**Diego Sánchez Maldonado**]

Manuel Orellana amb la seva filla Tania en el 1997, 2006 i 2017.

MANUEL ORELLANA

APOPA (EL SALVADOR)

«Sabíem que hi havia mines, però la necessitat t'obligava a treballar i assumir els riscos»

Manuel Orellana tenia 20 anys quan va perdre totes dues cames, al desembre de 1991, mentre recollia cafè en una hisenda situada al costat del volcà San Salvador, pocs dies abans que se signés la pau entre la guerrilla i l'Exèrcit després de dotze anys de guerra civil. «Sabíem que hi havia mines, però la necessitat t'obligava a treballar i assumir els riscos», va recordar al cap d'uns anys.

Després de l'accident, va treballar durant un temps en una cooperativa tèxtil creada per mutilats de guerra. Manuel es va estimar més endur-se dues màquines de cosir abans que cobrar una petita indemnització quan la cooperativa es va dissoldre a finals de la dècada de 1990.

Amb l'ajuda de la seva dona, Edith Hércules, va començar a cosir camises, samarretes i uniformes d'escolars i els venia als mercats d'Apopa, el poble on viu, a 30 quilòmetres de la capital. Els marges de benefici eren escassos, però la força de voluntat i la capacitat de treball de la parella els van permetre tirar endavant els seus quatre fills. La parella es va comprometre amb un gran objectiu, i ho va aconseguir: que els seus fills estudiessin a la universitat per superar el cercle de pobresa en què vivien les seves famílies des de feia generacions.

Manuel i Edith, amb 50 anys complerts, han creat una preciosa família amb unes arrels fermes: Christian, de 31 anys, és tècnic en Administració d'Empreses; Daniel, de 28 anys, és pare de Victoria, l'única neta de la parella; Tania, de 26 anys, és llicenciada en Psicologia; i Manuel, amb 22 anys, estudia Enginyeria Agrònoma.

La guerra civil va donar pas a un altre cicle inconclús de violència protagonitzat per les maras, grups juvenils amb estructures criminals, i les forces de seguretat salvadorenques, que van obligar Manuel i la seva família a viure en un estat de tensió permanent. Els seus propis fills van patir amenaces de joves membres d'aquestes quadrilles quan anaven a l'escola.

Als caps de setmana, Manuel continua visitant els seus pares, Anselma Luz i Aurelio, al departament de Chalatenango, on va néixer. Li encanta recórrer els paratges on va passar la seva infància fins que va esclatar la guerra civil salvadorenca, el 1980. Vivia a Arcatao, zona d'influència guerrillera, però no va militar mai a les seves files. Tampoc no va caure a mans de l'Exèrcit, com molts dels seus amics camperols. Al gener de 1982, va fugir a Hondures amb els seus pares, on va viure durant tres anys com a refugiat, depenent de l'ajuda humanitària.

Sofia Elface Fumo parla per telèfon al costat del seu cinquè fill Gervasio.

SOFIA ELFACE FUMO

MASSACA (MOÇAMBIC)

**El escriptor Henning Mankell havia definit com
«una persona invencible» que «mai no es rendeix»**

Sofia Elface Fumo tenia 11 anys quan va trepitjar una mina antipersones un dissabte de novembre de 1993, cap a les cinc de la tarda, mentre recollia llenya amb la seva germana petita Maria, molt a prop de la seva casa a Massaca, a 42 quilòmetres de Maputo, la capital moçambiquesa. Van ser traslladades en estat molt greu a l'Hospital General de Maputo, on un equip de cirurgians espanyols les va operar de les ferides. Sofia va perdre les dues cames i Maria, de 8 anys, va morir un mes després de l'accident en una infecció múltiple.

Tot i les seves limitacions, Sofia va aconseguir acabar l'educació secundària en una escola que es trobava a 9,6 quilòmetres de casa seva i a la qual anava en una cadira de rodes amb un manillar especial donat per dues organitzacions humanitàries espanyoles. No obstant això, no va poder estudiar a la universitat perquè al juliol de 1999 va néixer Leonaldo, el seu primer fill. El pare la va abandonar després d'haver-la deixat embarassada quan encara era menor d'edat. Al novembre de 2004, va néixer la seva segona filla, Alia. La seva tercera filla, Karena, va néixer al març de 2013, i la seva quarta filla, Ana maria, al juny de 2017.

Poc abans de fer els 40 anys, Sofia va tenir el seu cinquè fill. Va ser un part per cesària que es va haver d'avançar per una hipertensió galopant. La dona va acceptar que se li fes una lligadura de trompes, una decisió improrrogable després de portar al món cinc fills de quatre parelles diferents. Sofia, que el genial escriptor Henning Mankell havia definit com «una persona invencible» que «no es deixa trepitjar» i que «mai no es rendeix», va tornar a casa amb les seves filles petites i la seva parella Daniel Custódio. Per primera vegada a la seva vida hi havia un home al seu costat que s'encarregava de cuinar, d'escalfar l'aigua per al bany del nadó, al que va posar el nom de Gervasio, preparar la roba del col·legi de les altres filles de Sofia, fer les compres de la casa, regentar la botiga que Sofia havia obert i havia millorat amb una ajuda econòmica rebuda deu anys abans. Però Sofia mai ha tingut una fase tranquil·la a la seva vida. Quan el seu últim fill estava a punt de fer els quatre mesos, el seu pare Daniel es va suïcidar el juny del 2022 penjant-se de la biga d'una de les habitacions de la casa.

Medy resa davant la tomba de la seva mare a Kabul.

MEDY EWAZ ALI

KABUL (AFGANISTAN)

Medy va arribar a Madrid amb la seva germana després del retorn dels talibans al poder a l'agost de 2021

Medy Ewaz Ali va perdre la cama esquerra a finals de la dècada de 1990 en l'explosió d'una mina; era tan petit que ni tan sols ho recorda. El més lògic hauria estat que hagués mort després de l'explosió, però una persona amb certs coneixements de primers auxilis li va taponar la ferida i va evitar, així, que es dessagnés. El 2003, amb 7 anys, va arribar a Kabul amb el seu avi, Safar Mamad, la seva mare, Zia Gol (que al cap de poc temps va morir de càncer) i les seves dues germanes, Nasrin i Parwin, després que els talibans haguessin capturat el seu pare.

Durant molts anys van sobreviure amb uns 20 euros al mes que rebien d'una organització religiosa iraniana. Amb la meitat pagaven el lloguer i l'aigua potable. Es van haver de traslladar diverses vegades per la pujada constant de les despeses. El 2009, Medy va tornar a passar pel quiròfan per a una remodelació del monyó. La tibia li havia crescut molt i hi havia el perill que el nen patís una infecció que li impedís tornar a posar-se una pròtesi. Les conseqüències d'una mina són per a tota la vida.

Camí de la majoria d'edat, va començar a aprendre l'ofici d'electricista i va millorar l'anglès. També va treballar durant anys en botigues de telèfons mòbils. El seu únic passatemps era anar a una piscina coberta que era a uns quilòmetres de casa seva i passar unes hores nedant.

Els talibans van ocupar la capital afganesa el 15 d'agost de 2021. Els noms de Medy i Parwin es van incloure en una llarga llista de persones aptes per volar a Espanya en avions militars. El 26 d'agost van aconseguir ser admesos en un dels vols i van arribar a Madrid un dia més tard. Així que van aterrar a l'aeroport de Torrejón de la capital espanyola, l'associació Provivienda es va fer càrrec de tots dos germans, que van passar a formar part del Programa d'Acollida de Protecció Internacional.

Van quedar instal·lats en un habitatge compartit amb una altra família i, sota la supervisió dels treballadors experts de l'associació, van començar a aprendre espanyol i a moure's en la nova societat on s'han integrat. Després d'una primera fase d'aprenentatge que va durar alguns mesos, van entrar en l'anomenada «fase d'autonomia» del programa, que els ha permès trobar feina i disposar de prou autonomia econòmica per llogar un habitatge. Els responsables del programa afirmen que Medy i Parwin s'han esforçat a participar en totes les activitats proposades, tot i les difícils circumstàncies de la seva sortida del seu país d'origen i de la separació traumàtica del seu pare. Ja tenen documentació espanyola.

Adis Smajic mira el seu primer fill noutat Alen el 2013.

ADIS SMAJIC

SARAJEVO (BÒSNIA I HERCEGOVINA)

Pilar Muro va decidir el 1997 ocupar-se de les operacions de cirurgia estètica del petit bosnià

Adis Smajic va resultar ferit el 18 de març de 1996 per l'explosió d'una mina antipersones mentre jugava amb els seus amics a futbol en una zona pròxima al seu barri, la qual havia servit de línia de demarcació entre els combatents durant la guerra, que havia acabat feia tres mesos. Amb 13 anys va perdre l'ull esquerre i va patir l'amputació del braç dret. Al cos se li van incrustar desenes de trossets minúsculs de metall durant la deflagració. Unes cicatrius profundes li van desfigurar la cara. Durant uns quants dies, els metges van témer per la seva vida i va ser traslladat a Itàlia per evitar que perdés el segon ull.

La mina estava semidescoberta. «Sabia que era perillosa, però no volia que ningú la trepitges», va explicar al cap de tres dies a l'hospital de la capital bosniana. La va aixecar amb molt de compte, però quan l'anava a deixar altre cop a terra es va produir l'esclat tan violent que el va enlairar de terra i el va llançar a un parell de metres de distància. Va passar de ser un nen de la guerra a convertir-se en un adolescent mutilat. La guerra va destruir els seus records de la infància. Diverses vegades es va haver de llançar a terra en sentir els xiulets dels projectils, però mai va resultar ferit durant el conflicte armat que va durar quasi bé quatre anys.

Al setembre de 1997, Pilar Muro, que aleshores era la presidenta de Previsión Sanitaria, S. A. i esposa de Publio Cordon, segrestat i assassinat pels GRAPO dos anys abans, i el seu conseller delegat, Josep Santacreu, es van interessar pel seu cas i van decidir assumir el cost de la seva rehabilitació.

Des del desembre de 1997 fins a l'octubre de 2004, Adis va viatjar a Barcelona en diverses ocasions per sotmetre's a algunes operacions gratuïtes de cirurgia estètica i reconstrucció del rostre practicades a la clínica Quirón pel prestigiós cirurgià plàstic Antonio Tapia, que va morir al gener de 2023.

La companyia DKV Seguros, que havia adquirit Previsión Sanitaria, S. A. al febrer de 1998, es va encarregar del finançament i mai no va utilitzar la història del petit ferit com a promoció. Adis es va sotmetre a una trentena d'intervencions quirúrgiques a hospitals de Sarajevo, Venècia i Barcelona des del dia de l'explosió de la mina antipersones.

El 2007 es va casar amb Naida Vreto, nascuda al novembre de 1983, amb qui ha tingut dos fills: Alen, de 10 anys, i Farik, de 5. Viu al mateix barri on va néixer i, als seus 41 anys, rep una pensió vitalícia com a víctima de guerra.

Sokheurm Man, ferit el 1996 i el 2007 amb el seu pare i el 2023 amb el seu fill Enero.

SOKHEURM MAN

SIEM REAP (CAMBODJA)

**Va perdre una cama quan era un nen,
però va ser capaç d'arribar a la universitat**

Sokheurm Man va quedar ferit als 13 anys per una mina antipersones, el 10 de gener de 1996, quan anava a l'escola amb Chai Chun, el seu millor amic, que va morir en l'explosió. Al cap de tretze dies, el 23 de gener, un principi de gangrena va forçar els cirurgians a amputar-li la cama dreta en una operació que va durar 45 minuts.

El seu pare, Theam Man, el va acompanyar durant tota la seva estada a l'hospital. La família va haver de vendre una part fonamental de la collita d'arròs d'aquell any per sufragar les despeses. Un dels germans grans de Sokheurm havia mort uns anys abans víctima d'una altra mina. El seu pare va morir el 2008. Les seves cendres estan guardades en un petit monument funerari a l'entrada de la casa familiar.

Després d'haver finalitzat els estudis de secundària, va començar a treballar amb el Servei Jesuïta per als Refugiats, encarregant-se de documentar noves víctimes de mines als llogarets de la província, i va assistir a classes nocturnes de Tecnologia i Informàtica a la Universitat de Siem Reap, molt a prop dels mítics temples d'Angkor. En acabar els estudis universitaris el 2010, va treballar durant 9 anys com a gerent d'un hotel de luxe.

Des de setembre de 2019, Sokheurm, que ja té 41 anys, és director a Siem Reap del programa de HUSK, una ONG australiana que treballa a Cambodja des de 2008. Quatre-cents trenta alumnes d'entre 6 i 17 anys reben tots els dies classes gratuïtes d'anglès. Unes dues-centes cinquanta famílies d'origen humil han aconseguit nous habitatges o han pogut reparar les seves cases. HUSK també desenvolupa un projecte de neteja dental a les escoles de primària d'una àmplia zona rural, on menys del 10 per cent dels nens no tenen malalties bucodentals. Amb un sistema de clíniques mòbils, arriben a tractar 1500 infants en una setmana.

El 23 de gener de 2006, just el dia que es complien deu anys de la seva amputació, va néixer el seu primer fill, fruit de la seva relació amb Ly Nin, amb qui s'havia casat un feia un any. El nadó va rebre el nom d'Enero, en espanyol. Avui està acabant els estudis de secundària, amb 17 anys. Julieka, la seva segona filla, nascuda al juny de 2013, té 10 anys.

Mónica al costat del riu Magdalena a San Pablo.

MÓNICA PAOLA ARDILA

SAN PABLO (COLÒMBIA)

**«Intentava obrir els ulls, però em cremaven.
És com si se m'haguessin omplert de terra»**

Mónica Paola Ardila va perdre la vista, va patir l'amputació de la mà esquerra i de dues falanges de la dreta, i el cos li va quedar tatxonat d'esberles per l'explosió d'una mina quan tornava de l'escola amb el seu pare, al municipi de San Pablo, al departament colombià Sur de Bolívar. Va passar el 21 de febrer de 2003, dos mesos després d'haver fet set anys.

Tornava de l'escola quan va sortir del camí per orinar. Un peu li va quedar enredat en unes arrels, va perdre l'equilibri i va intentar recolzar-se en una branca per evitar la caiguda. La mina, que havia amagat un paramilitar, un guerriller o un soldat de l'Exèrcit regular, va explotar així que la va tocar i la va fer volar uns quants metres. «Intentava obrir els ulls, però em cremaven, com si se m'haguessin omplert de terra», va recordar anys després de l'accident.

Un cop recuperada de les ferides, va viure en una casa d'acollida i gairebé no desenganxava la cara de la cama perquè «no volia que em veiessin sense ulls». Al cap d'uns mesos va començar a assistir a classes de braille. Necessitava ajuda psicològica per recuperar l'autoestima i superar els greus traumes que arrossegava des de feia molts anys, però ningú no l'hi va oferir. Va ser abusada i violada per mitja dotzena d'adolescents i adults a la casa d'acollida quan tenia entre 10 i 12 anys mentre es resol·lia un litigi sobre la seva custòdia, va ser revictimitzada per l'Institut Colombià de Benestar Familiar entre els 12 i els 16 anys, i mai no va ser indemnitzada per un estat que l'únic que volia era estalviar una quantitat ridícula a les seves arqueles mentre era (i és) permissiu amb la corrupció generalitzada.

El 2017 va conèixer un home 30 anys més gran que ella, que la va convèncer d'anar a viure amb ell. La convivència no va ser fàcil. Les baralles, els maltractaments i les borratxeres formaven part de la vida quotidiana. Però al cap de cinc anys, al maig de 2022, la seva parella va morir. La jove va sentir de nou que s'ensorrava el món. «Almenys vaig tenir un lloc on viure durant els últims anys. És veritat que em pegava, tenia relacions amb altres dones, m'humiliava, em vaig llançar diverses vegades de la moto per matar-me quan ell m'hi duia, però també recordo alguns moments bonics», confessa Mónica mentre visita la seva tomba una setmana després de la seva mort, li posa una espelma i encarrega una missa de difunts. Avui viu acompanyada de tres lloros cridaners, Luna, Lucero i Rayita.

GERVASIO SÁNCHEZ

Nascut a Còrdova l'agost del 1959, Gervasio Sánchez es va llicenciar el 1984 en la branca de Periodisme de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Des de llavors ha treballat com a periodista independent per a diversos diaris i revistes, especialitzant-se en conflictes armats. Des del 1987, manté una relació estreta amb el diari *Heraldo de Aragón*. Viu a la ciutat de Saragossa des de la dècada de 1980 amb la seva parella, Choco Maldonado, i el fill de tots dos, Diego.

Des del 1984 fins al 1992 va cobrir la major part dels conflictes armats que hi havia a l'Amèrica Llatina. Ha treballat d'enviat especial de l'*Heraldo de Aragón* tant a la guerra del Golf del 1991 com als diversos conflictes armats a l'antiga Iugoslàvia, Àfrica, Àsia i l'Amèrica Llatina. També col·labora amb la Cadena Ser des de l'agost del 1994.

Dirigeix des del 2001 el Seminari de Fotografia i Periodisme que organitza la Fundación Santa María de Albarracín. És president d'honor de l'Asociación Fotográfica Cordobesa (AFOCO) des del 2021. És mestre de la Fundación Gabo (Gabriel García Márquez).

Llibres publicats

Al desembre del 1994 va aparèixer el seu primer llibre fotogràfic, *El cerco de Sarajevo* (editorial Complutense), resum del seu treball a l'assetjada capital bosniana entre el juny del 1992 i el març del 1994.

A partir d'aquesta data, la pràctica totalitat de la seva obra fotogràfica ha estat publicada per l'editorial Blume. A l'octubre del 1995 va iniciar un nou projecte fotogràfic sobre l'impacte de les mines antipersona sobre les poblacions civils als països més minats del món, entre els quals l'Afganistan, Angola i Cambodja, que es va presentar al novembre del 1997 amb una exposició i un llibre titulat *Vides minades* (Blume). Aquest projecte va ser finançat per les organitzacions humanitàries no governamentals Intermón Oxfam, Mans Unides i Metges Sense Fronteres.

Al novembre del 1999 va publicar el seu llibre fotogràfic *Kosovo. Crónica de la deportación. Vides minades. 5 anys* va aparèixer el 2002 i *Vides minades. 10 anys*, el 2007. Altres llibres publicats van ser *Niños de la guerra* (2001), *Sierra Leona. Guerra y paz* (2005), *Sarajevo, 1992-2008* (2009). Aquest darrer, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Saragossa, va coincidir amb el bicentenari dels setges de la capital aragonesa.

Al gener del 2011 va publicar *Desaparecidos*, una recopilació en dos volums i un DVD d'imatges sobre el drama dels desapareguts. El projecte va ser comissariat per Sandra Balsells.

Al març del 2012 va publicar *Antología*, una recopilació d'imatges de vint-i-cinc anys d'experiència en una vintena de conflictes armats, que va servir del llibre catàleg a l'exposició del mateix títol, produïda pel Ministeri de Cultura espanyol i comissariada per Sandra Balsells.

Durant els anys 2000 i 2001 va coordinar juntament amb Manuel Leguineche el llibre *Los ojos de la guerra (Homenaje a Miguel Gil)*, editat al novembre del 2001 per Plaza y Janés.

A l'octubre del 2004, va publicar amb l'escultor i artista plàstic Ricard Calero *Latidos del tiempo*, un llibre catàleg de l'exposició del mateix nom organitzada pels ajuntaments de Saragossa i Sevilla.

Al novembre del 2004 va publicar el llibre literari *Salvar a los niños soldados* amb l'editorial Debate, la història a Sierra Leone del missioner Chema Caballero, director d'un programa de rehabilitació d'excombatents infantils.

A l'octubre del 2014 va publicar *Dones. Afganistan* (Blume) juntament amb Mònica Bernabé, resultat d'un projecte documental al país asiàtic que va durar sis anys.

Al desembre del 2016 es va publicar *Vida* (Blume), un projecte fotogràfic i expositiu comissariat per Gerardo Mosquera i organitzat pel CEART de Fuenlabrada (Madrid).

Al novembre del 2020 va publicar *Activistes per la vida* (Blume), un llibre que recull imatges i testimonis de defensors del medi ambient i de drets humans amenaçats de mort a Guatemala i Hondures, i que forma part d'un projecte organitzat per l'associació Entrepobles.

Al febrer del 2021 es va publicar el llibre objecte *Los ojos de la guerra*, idea de l'artista plàstic Ricardo Calero, recopilació de l'exposició feta a Belchite dos anys abans juntament amb l'Asociación Territorio Goya.

Al març del 2021 es va publicar *Pandemia. Miradas de una tragedia* (Blume), un llibre editat juntament amb Ricardo Garcia Vilanova, amb el testimoni visual de 26 fotògrafes i fotògrafs llatinoamericans i espanyols, units de manera altruista en un projecte humanitari, amb l'objectiu de crear una memòria documental i visual sobre una crisi sanitària universal. Els beneficis d'aquest projecte fotogràfic van ser destinats íntegrament a ajudar famílies de fotògrafes i fotògrafs que van morir mentre cobrien la pandèmia en diversos països del món, i que es trobaven en risc d'exclusió social.

Al novembre del 2021 es va publicar *Violencias Mujeres Guerras* (Blume), una recopilació d'imatges preses entre el 1984 i el 2017 en vint-i-cinc conflictes armats i greus crisis humanitàries, amb el suport de l'Instituto Aragonés de la Mujer.

Premis i nomenaments

Ha rebut més d'una trentena de premis i guardons. L'Associació de la Premsa d'Aragó li va atorgar per unanimitat el 1993 el Premi al Millor Periodista de l'Any per la seva cobertura de la guerra de Bòsnia. El Club Internacional de Premsa li va concedir el 1994 el Premi al Millor Treball Gràfic de l'Any per la cobertura de la guerra de Bòsnia.

El 1995 li va ser concedit el Premi d'Andalucía de Cultura en la modalitat de Fotografia. El jurat va destacar en l'acta la seva «visió generosa i humanitària, compromesa amb el màxim rigor periodístic, exemple del nou periodisme que ha d'impulsar les futures generacions de fotògrafs».

Al juny del 1996 li va ser concedit el premi Cirilo Rodríguez, el més prestigiós de l'Estat espanyol per a periodistes que exerceixen la professió a l'estranger, com enviats especials o corresponents permanents.

Al desembre del 1997, l'Asociación Pro Derechos Humanos d'Espanya li va concedir el Premi de Drets Humans de Periodisme pel seu llibre *Vides minades* i la seva trajectòria professional.

També va rebre els premis de les Asociaciones de Prensa de Almería i de Córdoba, Ortega y Gasset, el Rey de España en dues ocasions, Liber Press, Javier Bueno, Julio Anguita Parrado, Bartolomé Ros, Save the Children, Jaime Brunet, José María Portell, Proyecto Hombre, Solidarios ONCE, José Antonio Labordeta, Comunicar con Valores i Andaluz de Fotografía.

El 2009 se li va concedir el Premio Nacional de Fotografía per unanimitat. El jurat en va valorar «la continuada tasca a favor de la justícia, i especialment per la seva feina sobre les mines antipersona» i va reconèixer «la seva aportació a la fotografia de reportatge i com a través d'ella es dignifica les víctimes fotografiades, amb una mirada particular que enalteix els millors valors del fotoperiodisme».

Al febrer del 2010 va rebre el Premi Humanitari de l'Asociación de Corresponsales de Prensa Extranjera.

L'Ajuntament de Saragossa va acordar al setembre del 1998 concedir-li el títol de «fill adoptiu» en «reconeixement als mèrits excepcionals contrets en l'exercici de la seva activitat com a fotògraf, en la qual ha destacat per la seva sensibilitat social i la seva denúncia dels horrors de la guerra».

L'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO) el va nomenar durant la celebració del 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, al desembre del 1998, «enviat especial per la pau de la UNESCO» per «l'extraordinari testimoni que ofereix mitjançant la fotografia del calvari que pateixen les víctimes de les mines antipersona i per la seva promoció infatigable d'una cultura de la pau en sensibilitzar l'opinió pública mundial sobre la necessitat de proscriure aquestes armes i d'ajudar els mutilats a reinserir-se a la vida quotidiana».

Al juliol del 2001, la Diputació Provincial de Saragossa li va concedir la Medalla d'Or de Santa Isabel de Portugal per «la seva trajectòria periodística i el seu compromís a favor de les víctimes de la guerra».

A l'abril del 2004, el govern de l'Aragó li va entregar la Medalla al Mèrit Professional en «reconeixement dels seus meritoris treballs com a fotògraf i periodista especialitzat en conflictes internacionals, que el converteixen en els ulls i la consciència de l'opinió pública». A més, «com a testimoni d'aquest segle XXI tan convuls, representa la cultura, el risc i el compromís dels corresponents de guerra al servei de la veritat».

Al maig del 2011 va rebre la Gran Cruz de la Orden Civil de la Solidaridad Social, condecoració aprovada pel Consell de Ministres en un Reial Decret.

A l'abril del 2017 se li va concedir el premi Gernika per la Pau i la Reconciliació coincidint amb el 80 aniversari del bombardeig durant la Guerra Civil, atès que «a través de la seva mirada ens ha ensenyat a veure la cruesa de la guerra i les seves conseqüències entre els més vulnerables i desprotegits».

Al maig del 2019 va rebre la Medalla d'Or de la Creu Roja Espanyola per «la seva reconeguda trajectòria de compromís i contribució a la millora de la vida de les persones».

A l'octubre del 2021 va ser guardonat amb el IX Premio de Periodismo Cátedra Manu Leguineche per la seva dedicació a una professió «en l'exercici de la qual destaca de manera excel·lent un fort component vocacional, que es manifesta en la seva defensa continuada i fèrria dels periodistes, de la llibertat d'informació i d'expressió i dels drets humans, en particular, de les violacions d'aquests des del punt de vista de les víctimes dels conflictes armats de qualsevol natura i localització geogràfica». El jurat també va assenyalar en la seva decisió que, «després d'unes quantes dècades informant en conflictes armats, va fer la cobertura per tot l'Aragó, particularment a Saragossa, durant els mesos més durs i mortífers de la pandèmia de COVID-19, i va ser la primera vegada que cobria esdeveniments de manera regular al seu país d'origen».

VIDES MINADES 1995-2024

1995

Al **setembre**, Gervasio Sánchez va viatjar a Angola per treballar en el seu primer reportatge sobre la víctima d'una mina, contractat per una revista del cor. El protagonista, Adelino Chimoco, vivia a Kuito, una ciutat arrasada pels combats, i havia perdut una cama en activar una mina quan era un nen.

La Campanya Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona, feta el 1992 per sis organitzacions humanitàries, continuava aglutinant suports entre organitzacions tant internacionals com locals, i entre grups laics i religiosos, a favor dels drets humans. La portaveu de la campanya era i continua sent l'estatunidenca Jody Williams.

1996

Gervasio va viatjar a Cambodja i Bòsnia i Hercegovina entre el gener i el març, i va començar a documentar les històries de Sokheurm Man i Adis Smajic, dos nens de 13 anys víctimes de les mines. A l'abril es va entrevistar amb els responsables de les vuit organitzacions no governamentals que formaven part de la Campanya espanyola per a la Prohibició de les Mines Antipersona. Tres d'elles, Intermón Oxfam, Mans Unides i Metges Sense Fronteres, van acceptar participar en el finançament del projecte *Vides minades* a set països del món durant el 1996 i el 1997. Dues altres organitzacions molt petites, Servei dels Jesuïtes per als Refugiats i Acadica, van ajudar molt sobre el terreny. A l'agost va viatjar a Kabul (Afganistan), un país assetjat pels talibans, que preparaven el seu assalt definitiu a la capital afganesa. Va començar a documentar la història de Wahida Abed.

1997

Al **febrer** del 1997 va conèixer a Maputo (Moçambic) Sofia Elface Fumo, una nena de 13 anys que havia patit una doble amputació dos anys enrere després d'haver activat una mina antipersona. La seva germana Maria, de 8 anys, va morir com a conseqüència de les ferides que li va provocar la mateixa explosió. A l'abril del 1997 va viatjar a Huambo per documentar la història de Joaquina Natchilombo, una dona que va perdre una cama després de l'explosió d'una mina el 1989, que també va matar una de les seves filles i una germana. A l'agost va visitar El Salvador i Nicaragua, on va conèixer Manuel Orellana i Justino Pérez, tots dos camperols víctimes de mines antipersona mentre recollien cafè i blat de moro per uns jornals de misèria.

Al **setembre** del 1997, la Campanya Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona, amb més d'un miler d'ONG, va guanyar el Premi Nobel de la Pau. Aquell mateix mes, Pilar Muro, presidenta de Previsión Sanitaria, S. A., i Josep Santacreu, conseller delegat de l'empresa, van decidir fer-se càrrec de les operacions necessàries de cirurgia estètica del petit Adis Smajic, desfigurat per l'explosió d'una mina al març del 1996.

El **25 de novembre** es va presentar *Vides minades* al Cercle de Belles Arts de Madrid. Començava una itinerància que va durar uns quants anys per tot el territori espanyol. Al cap de dos dies, els escriptors Josefina Aldecoa i Antonio Muñoz Molina i l'actor Carmelo Gómez van presentar el llibre al mateix lloc. Tots dos actes van tenir un gran impacte mediàtic. El llibre va ser prologat per l'escriptor i crític d'art John Berger i el director general de la Unesco, Federico Mayor Zaragoza.

El **3 de desembre** es va signar el Tractat d'Ottawa sobre la prohibició de l'ús, l'emmagatzematge, la producció i la transferència de mines antipersona (que entraria en vigor a partir de l'1 de març de 1999). Aquell mateix dia, el metge Antonio Tapia va rebre el nen Adis Smajic a l'Hospital Quirón de Barcelona, pertanyent a Previsión Sanitaria, S.A., i va decidir fer-li diverses operacions de cirurgia estètica en els anys següents, que van ser finançades per la companyia asseguradora, que al cap d'uns mesos, al febrer del 1998, va ser comprada per l'alemanya DKV Assegurances.

El **10 de desembre** es va lliurar el Premi Nobel de la Pau a Oslo a la Campanya Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona.

Al **desembre**, l'Associació Pro Drets Humans d'Espanya li va concedir el Premi de Drets Humans de Periodisme pel seu llibre *Vides minades* i la seva trajectòria professional.

1998

Durant tot aquest any i els posteriors, l'exposició itinerant «Vides minades» va recórrer tot el territori espanyol. Al desembre, es va inaugurar a l'edifici de la UNESCO de París. L'autor va ser nomenat enviat especial per la pau de l'organització cultural, coincidint amb el 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Federico Mayor Zaragoza, director general de la UNESCO, li va lliurar el guardó en un acte on van estar presents tres premis Nobel de la Pau, per «l'extraordinari testimoni que ofereix mitjançant la fotografia del calvari que pateixen les víctimes de les mines antipersona i per la seva infatigable promoció d'una cultura de la pau en sensibilitzar l'opinió pública mundial sobre la necessitat de proscriure aquestes armes i d'ajudar els mutilats a reinserir-se en la vida quotidiana».

2002

L'autor va presentar *Vides minades. 5 anys* al **desembre**. Les quatre víctimes més joves, el cambodjà Sokheurm Man, el bosnià Adis Smajic, la moçambiquesa Sofia Elface Fumo i l'afganesa Wahida Abed protagonitzaven la segona part del projecte.

2003

Es va inaugurar l'exposició «Vides minades. 5 anys» al CaixaFòrum de Barcelona amb imatges actualitzades de les quatre víctimes de la segona part del projecte.

2004

L'Institut Desvern de Protètica S. L. es va oferir a canviar les pròtesis de forma gratuïta a Sofia Elface Fumo i a Adis Smajic.

2005

Amb el suport d'Intermón Oxfam, Mans Unides i Metges Sense Fronteres, l'autor va començar una nova fase, *Vides minades. 10 anys*, que incloïa tots els protagonistes originals, i que es va desenvolupar en els dos següents. A més, va incloure en el projecte dues víctimes afganeses més, el petit Medy Ewaz Ali i Firoz Ali Alizada.

Dos països més es van afegir a la llista: Colòmbia i el Kurdistan iraquià. La nena colombiana Mónica Paola Ardila, que es va quedar cega amb 8 anys després d'haver activat una mina antipersona, i l'adolescent kurd Fanar Zekri van ser els protagonistes de tots dos països.

DKV Assegurances es va convertir en el principal col·laborador del projecte, participant en el finançament de la producció de l'exposició i del llibre en castellà i català.

2007

El **27 de novembre** es va inaugurar «Vides minades. 10 anys» a l'Institut Cervantes de Madrid, deu anys i dos dies després de la primera exposició del 1997.

Els ajuntaments de Saragossa, Sant Sebastià i Barcelona, les diputacions de Girona i València, el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, el Museu Valencià d'Etnologia i Euskalfondoa van participar en el procés de producció i exhibició de l'exposició i el llibre *Vides minades. 10 anys*. El llibre va ser prologat novament per l'escriptor John Berger i també pels periodistes i els escriptors Jon Lee Anderson i David Rieff.

2008

A l'abril se li va concedir el Premi Ortega y Gasset de Fotografia per la fotografia «Sofia y Alia» publicada a l'*Heraldo de Aragón* i el *Magazine de La Vanguardia*. El jurat va reconèixer «la qualitat d'una imatge que ha sabut reflectir amb força expressiva la fragilitat i indefensió de les persones sotmeses a l'arbitrarietat i la brutalitat dels conflictes bèl·lics».

Al **desembre** es va presentar *Vides minades. 10 anys* a la seu de la UNESCO a París, coincidint amb el 60 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans i el 10 de la signatura del Tractat d'Ottawa, amb el suport de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID).

2009

Al **gener** va ser guardonat amb el Premio Internacional Rey de España en la categoria de Fotografia per una instantània de la sèrie *Vides minades. 10 anys* sobre el drama que pateixen les víctimes de les mines. El jurat va reconèixer «el compromís social» de qui ha convertit aquest tema «en una causa personal».

Al **febrer** Euskalfondoa va produir una exposició més petita que va itinerar durant dos anys per més d'una quinzena de localitats basques.

A l'**abril** es va inaugurar «Vides minades. 10 anys» a la seu de les Nacions Unides a Nova York (Estats Units).

A l'**octubre** va presentar l'exposició a la Sala Orive de l'Ajuntament de Còrdova.

Al **novembre** va rebre el Premio Nacional de Fotografía per unanimitat. El jurat en va valorar la tasca continuada a favor de la justícia i, especialment, «el seu treball sobre les mines antipersona».

Al **desembre** es va poder visitar l'exposició al Centre de Formació de Cooperació Espanyola a Cartagena d'Índies (Colòmbia).

2010

Al **gener** es va presentar l'exposició a la Biblioteca Virgilio Barco de Bogotà (Colòmbia).

A l'**abril** la va acollir el Centre Cultural d'Espanya a Lima (Perú).

Al **juny** es va poder veure al Centre Cultural d'Espanya a Miami (Estats Units).

Al **setembre** va visitar la seu de la Comissió Europea a Brussel·les (Bèlgica).

Al **novembre** es va presentar al Museu d'Art de les Amèriques de l'Organització dels Estats Americans (OEA) a Washington (Estats Units).

2011

«Vides minades. 10 anys» va visitar a partir del març el Centre Cultural d'Espanya a Tegucigalpa (Hondures) i el Palau Nacional d'El Salvador (El Salvador).

Al **juliol** es va presentar al Centre Cultural Metropolità de Quito (Equador).

Al **desembre** es va exposar a la galeria OXO de Londres amb la col·laboració de l'Ambaixada d'Espanya i la Fundació Diana de Gal·les.

2015-2022

L'autor va decidir començar a preparar *Vides minades. 25 anys*. DKV Assegurances va acceptar continuar donant suport al projecte. La idea original era presentar-lo al novembre del 2022. La pandèmia universal de la COVID-19 va obligar a endarrerir-lo un any.

2023

Setembre: exposició de «Vides minades. 25 anys» a la Llotja de Saragossa. També es presentarà el llibre *Vides minades. 25 anys* (Blume) a diferents ciutats espanyoles.

2024

Exposició de «Vides minades. 25 anys» al Círculo de Bellas Artes, Madrid; al Palau Robert, Barcelona, i al Museu Valencià d'Etnologia, València.

Euskalfondoa produirà una exposició més petita que visitarà el País Basc durant dos anys.

Presentacions del llibre *VIDES MINADES. 25 ANYS*

Madrid, 2 d'octubre, 19 h, Círculo de Bellas Artes
Saragossa, 3 d'octubre, 19 h, Centro de Historias
Barcelona, 4 d'octubre, 19 h, Palau Robert
Donostia / Sant Sebastià, 5 d'octubre, 19 h, Palacio Miramar
Vitoria / Gasteiz, 6 d'octubre, 19 h, Centro Cultural Montehermoso
València, 10 d'octubre, 19 h, Centro Cultural La Beneficencia
Bilbao, 6 de novembre, 19 h, Biblioteca de Bidebarrieta

Exposició *VIDES MINADES. 25 ANYS*,
Saragossa, La Lonja, del 28 de setembre al 7 de gener del 2023
Madrid, Círculo de Bellas Artes, del 24 de gener al 12 d'abril del 2024
Barcelona, Palau Robert, del 29 de maig al 25 d'agosto del 2024

Amb la col·laboració de:

www.blume.net

 Blume Editorial

 @EditorialBLUME

 editorial.blume

 @blumeeditorial

Contacte de premsa:
Cristina Rodríguez Fischer produccion@blume.net